

Pilk minevikku.

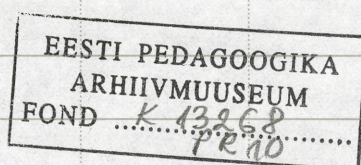
BESTI PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K 43268
p 10

Eespool oli paaril korral viijatud
koguteesse „Läänemaa Õpetajate semi-
nar 1921-1931“, mis ilmus LÕS-i 10-
aastase tegevuse tähistamiseks. Peale
mitmete fikemate kirjutiste ilmus selles
ka allakirjutamult lühem kirjutis,
mis valmis õpetajaameti kandidaatide
~~praktika-aastat~~ ^{ajavahemikke}
~~arvannete põhjal~~ ja hõlmab aastat
1924-1929, s.o. ümmarguselt 50 aastat
tagasi. Kirjutis ise valmis 48 aastat
tagasi ja me avaldame selle muutmata-
tul kujul.

Enne aga olgu esitatud mõned
selgitavad märkmed.

Tol ajal kehtis veel üheaastane
praktika-aasta, see ~~muutis~~ õpetajaameti

(2)
kandidaatidele; see mündeti varsti
kaheaastasena. Karskusringide asemel
tegutsesid tal ajal algkoolides ^{sõr.} lootus-
ringid.

Läänemaa seminaristid koolipõllul.

Õpetaja elukutse on ikka olnud tuhandete noorte ihaldatavamaks unistuseks. Miks? — Õpetaja elukutse eriline ilme, selle idealistlik tagapool, selle kõrge ülesanne ja seisukoht — see on aina veedelnud. Saada noorsoo — meie riigi ja rahva tuleviku lootuse — kasvatajaks ning teenäitajaks, + sellest võib näha und kas või avasilmi! Mitte ainult noorsoo kasvataja, vaid sellega kaasas nii tuntud rahvavalgustaja ja rahvajuhi kõlav nimi ja positsioon on see, mis tõmbab aatelisi ja idealistlikke noori salapärase, maagilise jõuga. †

Tõsi küll: noorsugu on ju neis aastais (14—21), mis tavaliselt langevad ühte Seminariski õppimise aastatega, üldse idealistlikum ja aatelisem kui üldiselt üalgi pärast. Sellega on ka seletatav, miks noorsugu on just sel ajajärgul vastuvõtlikum aatelistele liikumistele.

See joon valmivas noorsoos räägib ainult tulevase õpetaja kasuks: noor küpseb ja kujuneb küll igakülgselt, kuid ühes kindlas sihis 6 pikka aastat: saada tubliks ning tüsedaks õpetajaks.

See noorsoo idealism rakendatakse aatelse isiku kujundamisel raskeks ja vastutuserikkaks õpetajakutseks. Kuid asjal on ka teine pool: tegelik elu oma kibeduste ja pettumustega on noorele seminaristile siis veel peaaegu tundmatu. Sellepärast ei tule imestuda, kui õpetajakutsegi paistab seminaris õppimisel palju ilusamana ja veetlevamana kui ta on seda üial tõeliselt. Kõrgeab kui palju on unistatud kauneid unistusi, kui palju on ehitatud säravaid õhulosse ja loodud illusioone minevikku varisenud kümnel aastal!

Aastad veerevad teise järele ja viimaks ometi jõuab kätte silmapilk, mil on jäädavalt mööda seminari-aastad, tervelt 6 pikka aastat! Ees on iseseisev elutee ja -töö koolipõllul.

Aastase (harva ka kaheaastase) töötamise järele seminari-
lõpetajad esitavad kirjaliku aruande oma töö kohta praktika-
aastal. Neid aruandeid on kogunud aastate jooksul seminari
arhiivi õige suurel hulgal ja need on paiguti ülihuvitavad inim-
likud dokumendid. On ka vastuvaidlematu tõsiasi, et esimene
ametiaasta on noorele õpetajale otsustava tähendusega. Millest
siis kõnelevad need praktika-aasta aruanded?

„Ilusaim koolipõlv möödus, astusin ellu lootuses, nüüd saan
kord iseseisev olla, nüüd muutub elu paremaks, ei pruugi ühe-
sõnaga, mitte midagi karta. Aga ei, tõelik praktika-aasta löi
ümber kõik need unistused ja näitas, nüüd vast algab töö —
see on, töö kasvatusel alal“, nii kirjutab üks esimesi lõpetajaid
oma aruande algul. Nende ametisse-astumisest vaikivad peaaegu
kõik aruanded. Ainult õige vähesed on juba esimesel aastal kohale
valitud, suuremalt jaolt on maavalitsuste poolt määratud kohtadele.

Kohale asunud ja tutvunud koolimaja välimusega ja sise-
musega, kaovad peaaegu kõigil illusioonid ettekujutatud kooli-
majast. Koolimajaks oli „hallil orjaajal ehitatud kivihoone“, mis
jätnud sünge mulje, kirjutab üks. „Puudus õpetajatuba, nii et
vahetunnid tuli mööda saata kooliteenija köögis“, kirjutab teine.
„Koolijuhataja korteriks on väike köögikene! Teised õpetajad
on sunnitud külamajadest vahale peavarju muretsema“, kirjutab
kolmas.

„... Koolimaja õlgekatus on äärmiselt vana ja mäda.
Sadude puhul jookseb vett nõlinal alla. Tuleb paigutada ümber
õpilasi ja õppevahendeid“, nii kirjutab taas keegi Hiiumaal olnud
õpetaja. Need on ainult mõningad näited terve rea analoogi-
liste näidete seast, ja vahest jätkub. Võiks veel mainida, et
„kõledast ja lagedast“ koolimaja ümbrusest kirjutavad kümned.

Õpetajakutse taotlejaile — nii seminaris kui ülikoolis —
räägitakse igal võimaliku juhul eeskujulikest klassiruumest. See
peab olema suur, valgust- ja õhuküllane, s. o. suurte akendega
ja maja lõunapool. Ja mis on leidnud Läänemaa seminaristid?
Klassiruum madal, tapetid seinad määrdunud, narmendamas või
üldse kadunud ajahamba või koolipoiste näppude all; krohv on
maha sadanud, seinad auke täis jne. „Aknaid on neli, kahe-
kordsed ja tihedasti ruudustatud; põrandapinna ja akendepinna
suhe on 1:14, seda iseenesest halba suhet veelgi suurendab

akende kahekordsus, võrdlemisi madalad räästad ja see, et akendest 3 on põhja ja 1 ida sihis. Viimase akna ees on pealegi suur puukuur ja sellepärast töökuudel õppetöö ajal ei näe iial ainustki päikese kiirt.“ Nii kirjutab veel üks hilisemaid lõpetajaid. On küll ka rohkesti märkmeid rahuldavate koolimajade kohta, kuid need on rohkem teisist maakondadest.

„Koolimööbel on läinud täiesti ajast ja arust“, nii algavad selle aruande osa kirjutamisel peaaegu eranditult kõik. Üldse näib olevat valusamaid küsimusi koolimööbli närusus ja nõuetekohaste õppeabinõude peaaegu täieline puudumine. See asjaolu näitab ilmekalt, missugune määratu vahe on nende pedagoogiliste nõuete ja abinõude, mis on eeskujuks seatud Seminaris, ja selle tegeliku olukorra vahel, mis on valitsemas maakoolides. Ja võib küll kujutada ette noore õpetaja abitut seisukorda klassis oma kümne sõrmega lagunud klassitahvli ees. Ja ei midagi muud kasutamiskõlvulist!

Põksuva südamega ja sisemise värinaga oodatud esimesed koolipäevad jõudsid kätte. Ja üks Saaremaal olnud õpetaja kirjutab, et algul olnud kõik lapsed „prisked ja terved“, kuid „kevadell oli palju verevaeseid“. Nüüd on siis ometi ükskord saabunud aeg, mil võib iseseisvalt tööle hakata ja katsuma seminaris omandatud tööviise ja -võtteid. Seal viib õpetaja laste suuremaks rõõmuks nad sügisel koduloo-, loodusloo- ja võimlemise tundidel välja õue ja on huvitatud, eriti vanemais klassessellest, mis lapsed oskavad seal seni-õpituga peale hakata. Ja arvukad üllatused ei jäänudki tulemata. Muude seas keegi tähendab, et „tütarlapsed ei osanud muud kui n. n. „pätaka mängu“ ja poisid katsusid rusikajõudu“.

Suuri, otse ülesaatuid raskusi on uute Seminaris omandatud tööviiside ja -võtete teostamisel. Muidugi, neid raskusi veelgi suurendab noorte õpetajate oskamatus kohanemisel ja ülemnicku-teede leidmisel. Sellest siis need eksisõidud tegelikus töös, millest paljud päris avameelselt jutustavad huvitavaid lugusid. Õige mitmed on pannud kirja huvitavaid, otse unematuid tähelepanekuid oma õpilasist, nende huvisid ja nende võimalikku arengut talve jooksul. On toodud isegi tsitaate õpilaste kirjatöist. Igatahes noore õpetaja õige ja tänuväärne töö.

Loomulikult tulevad esimesel ametiaastal lähemad kokkupuuted lastevanematega ja muugi tutvus ligema ümbrusega. Ah, kui palju mõrudaaid ridu sisaldab küll see osa aruandest! „Ma olen ju rahvavalgustaja, ma loon uueks, palju paremaks ning ilusamaks oma ümbruse“, nii mõtlesid vististi kõik. Kuid just siin näivad olevat pettunud raskemad kui ühelgi muul alal. Ja see on ka täiesti arusaadav. Läänemaa Seminari senised lõpetajad on astunud koolipõllule eesti kooli loomise raskemal ajajärgul. Nõuded kooli ja kogu kasvatustöö kohta muutusid sootuks teiseks üle öö, kuid selle suure murrangu kohta ei olnud arusaamist laiemas rahvahulkades. Sellest see esialgne vastolu uue kooli ja selle tegeliku teostaja, õpetaja, ja rahva vahel. Igatahes pärastisil eesti koolipõllule tööle asujail ei tule vist meeldegi seda, missuguste takistustega tuli nende eelkäijail võidelda igal sammul.

Enne kõike kurdetakse, et pahatihti on koolikohustus see, mis on valmistanud paljudele, eriti juhatajaks saanuile, rohkesti tuska ja meelehärma. „Hoolekogud ei täida omi kohustusi, sest kardetakse karistatud lastevanemate viha“, mainib keegi aruandjaist. Ja seda umbusku, vääriri-mõistmist ja isegi vaenu, mis lapsevanemad ilmutavad uue kooli vastu! „Soo-oh, mis asi see töökool on? Või lapsi lastakse teha mis ta tahab!“, tähendanud keegi lapsevanem aruandjale. Karistustviisina tundvat lastevanemad ainuüksi kehalist karistust ja soovivat tüliselt seda õpetajalgi tarvitada.

Ei jää vaka alla noore õpetaja eest ümbruskonna elu-olu avaldused ja selle ilme. „Ümbruses valitseb suur usuline liikumine“, rõhutatakse mitmes variandis mitmete poolt. „Kooli piirkonnas möllab usuline liikumine, seetõttu puudub igasugune seltsielu tavalises mõttes, ei mingisuguseid koosviibimisi, peale usuliste. See pole jättnud oma mõju avaldamata ka paljude lapsevanemate purutagurilisele ilmavaatele ja kitsastele tõekspidamistele. Näiteks jõulupuu puhul korraldatud mängudest osavõtt oli nende vanemate lastel kategooriliselt keelatud.“ Nii kirjutab veel isegi üks hilisemaid lõpetajaid. „Usklikkus oli maad võtnud ja selletõttu nähti koolis paljugi võimatut. Vihati võimlemisetundi ja nimetati seda lihtsalt tantsuks. Paluti isegi palvetundidel meie eest.“ Nii kirjutavad mitmed.

Hainult

10
1tu

Ei paku palju rõõmustavat nooremategi eluavaldused. „Üh-
tegi organiseeritud rühmitust ei olnud. Olid vaid kaklejad kü-
lapoisid, kes vaheldust leidsid vaid viinajoomises . . .!“, kirju-
tab üks Pärnumaal olnud õpetaja. Kõigi nende vastolude ja
väärnähetepuhul kirjutab keegi: „Sinna on tarvis energilisi töö-
mehi, kes muudaksid kooli, kes muudaksid lastevanemate arva-
misi“. Noorte õpetajate meelekibedusest saame selgemat ette-
kujutust, kui kuuleme, et nende poolt suure hoole ja armastu-
sega asutatud lootusringist oli keeldud osavõtt paljudel
lastel nende vanemate poolt. Ja sellest kõigest niipalju pahan-
dusi, sekeldusi; kuipalju vaeva ja seletamist selleks, et lasteva-
nemate meelt muuta, mis on olnud paljudele lootusetu katsena.

tuleva
aasta
(lahus)

FKK

Ja väljavaates tulevik? Selles on ilmutatud
üllatavalt suurt optimismi. „Vallavalitsus võttis tulevaasta eel-
arvesse 10000 marka uute õppeabinõude muretsemiseks“, tä-
hendab keegi. Vähemate summade saamise lootusest kirjutavad
samuti mitmed. „Kooli hoolekogu käis kaks korda kuus koos“,
märgib taas keegi, ja tähendab sealjuures, et varem polevat
seda miilalgi olnud. Selle esimeseks tulemuseks olnud klassi-
ruumi parandus ja edaspidi loodetakse veelgi enam. „Küllap
ajajooksul muutuvad ka lastevanemate vaated“, arvab teine. Ja
nii õige paljud. —

Läänemaa Seminar on tekkinud tarvilikumal momendil.
Ajaj, mil teostus suur murrang meie koolielus. Ta on saatnud
rohkesti uusi kündjaid söödis ja harimata koolipõllule. Tema
jõupingutused ja vaev on vilja kandmas. Lõplikult hinnata on
seda praegu veel varajane, sest kümme aastat on selleks veel
vähe. Nüüd alles ta võiks hakata kasutama seniseid kogemusi
ja tulemusi senisest tagajärjerikkamalt, sest ta on saanud üle
oma kodu loomisraskusist.

H. Rajamaa.

